

Kőrösi István

**AZ EURÓPAI UNIÓ ÜZLETI SZFÉRÁJÁNAK ÉRDEKELTSÉGE A KELETI
KIBŐVÜLÉSBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL NÉMETORSZÁGRA ÉS
AUSZTRIÁRA**

1. Az unió üzleti szférájának alapvető érdekeltége az „első körös” társult országok csatlakozásában

1.1. 2001 tavaszán az Európai Unió és az első csatlakozási körbe bevont országok közötti belépési tárgyalások jelentősen előrehaladtak, és a megnyitott 31 megtárgyalandó témakörből 22-öt sikerült ideiglenesen lezárni. Reális remény és megalapozott esély van arra, hogy 2002 végéig Magyarország és az unió között sikeresen befejeződhetnek a csatlakozási tárgyalások. Mind a csatlakozási tárgyalások sikere, mind az EU-ba történő belépés utáni időszak gazdasági fejlődése szempontjából döntő fontosságú az unióbeli üzleti szféra érdekeltége Magyarország (és a többi csatlakozó ország) felvételében és a kapcsolatok továbbépítésében. Az EU üzleti szférája három alapvető okból is egyértelműen komolyan érdekelt az első körbe bevont országok uniós csatlakozásában:

1.1.1. Az EU-országok vállalatai a társulás óta eltelt évtizedben többszörösére növelték Magyarországra és a térségbe irányuló exportjukat (reál értékben 4–5-szörösére), így a legjelentősebb piacbővítést ebben a régióban érték el. Innen származó exportbevételeiknek a növekménye önmagában sokszorosa annak, amibe az EU összes alapjaiból folyósítandó támogatásunk kerülni fog. A piacszerzésből származó exportbevétel-növekedés az uniós üzleti köröket gazdagítja, ezért az eddiginél sokkal inkább kell hangsúlyozni az EU-vállalatok exportnövelési, piacszerzési, bevételnövelési érdekeltégét.

1.1.2. Az üzleti szféra másik legfontosabb érdekelt szegmense a működő tőkéjüket Magyarországon és az első körös országokban beruházó vállalatok. A 2000-ig mintegy nettó 23–24 milliárd dollárnyi működőtőke-beruházás Magyarországon arról tanúskodik, hogy az EU üzleti szférájának jelentős körei érdekeltek a nálunk történő beruházásokban. A Magyarországon megtelepült működő tőke itt megvalósított termeléséből származó éves nettó profitjának összege szintén többszörösen meghaladja az EU-kasszákból hozzánk érkező, illetve várható pénzügyi támogatást. Az adózás utáni nettó profitráta euróban kalkulálva a legjobb 15–20 külföldi tulajdonú vállalat vagy *joint venture* esetében eléri a 7–8%-ot. Németországban ez a mutató a feldolgozó ipar átlagában 2% körüli.

1.1.3. A működő tőke Magyarországon és a térségben történő tevékenységének további fő motivációja az, hogy nálunk rentábilisan működtethetők olyan kapacitások, termelési

fázisok, amelyek az anyaországban legtöbbször költségek miatt bezárásra lennének ítélve. Az EU-beli cégek ezt felismerve, ezeket a termelési fázisokat kitelepítik. Ugyanakkor a politikusok egy része, valamint a szakszervezetek a munkahelyek hazai leépítését és azok exportját bírálják, holott legtöbbször olyan termelést telepítenek át a működőtőke-kivitel révén, amelyik odahaza mindenképp leépülne, megszűnne. A társult országokban létrehozott termelés, illetve az itt gyártott termékek visszaszállítása és EU-országokbeli tökefelhasználása, termelési inputként történő beépítése révén ezek a cégek saját hazai termelésüket teszik rentábilisabbá, javítva fajlagos költségviszonyaikat, így versenyképességüket is a nemzetközi porondon.

1.2. Ezt a harmadik hatást, a nyugat- és a közép-európai termelési struktúrák szerves egymáshoz kapcsolódását, egymásba épülését tarthatjuk a legfontosabbnak a kölcsönös érdekelttség tartós pilléréként. Az így megvalósuló export nem eseti, egyedi jellegű, hanem lényeges, tartós, szerződéses kapcsolatokban és leányvállalati összefonódásokon keresztül valósul meg, így a fejlődéssel a további exportnövelés is biztosított (persze csak jó uniós konjunktúra esetén). Az elmúlt tíz évben a magyar export növekményének több mint 70%-a származott a külföldi tulajdonú, illetve résztulajdonú vállalatokból.

1.3. A tartós, dinamikus komparatívelőny-kiaknázás az unióbeli vállalatok kelet-közép-európai szereplésének fő motívuma volt az elmúlt évtizedben, és ez a hatás hatványozottan erősödik; az unió vállalatainak magyarországi működőtőke-beruházásainak kilátásai javulnak és várható nyereségük nagymértékben megnő Magyarország EU-taggá válása után (a „kapunbelülre-kerülés” összes előnye miatt). A fenti három fő tényezőben röviden, ésszerűen szintetizálva mutatható be az Európai Unió és Magyarország kapcsolatainak az uniós üzleti szféra által (is) élvezett előnyei.

2. Az üzleti szféra érdekei, ellenérdekei az EU kibővítésével, különösen Magyarország csatlakozásával kapcsolatban

2.1. Az unió üzleti körei a következő legfontosabb általános problémákat, kockázatokat, aggályokat említik a leggyakrabban:

- * A keleti irányú kibővítés után az EU piacát eláraszthatják a kelet-közép-európai termékek.
- * Számos EU-vállalat nem tud majd a konkurenciának ellenállni.
- * A *standard* termékeket gyártó ipari üzemek, illetve az olcsóbb kategóriájú szolgáltatásokat nyújtó cégek veszélybe kerülnek.
- * A kelet-közép-európai országokba történő termelés kitelepítés hazai munkahelyeket szüntethet meg.
- * A társulások nyomán már jórészt kimerítették a „keleti” nyitás kiaknázható gazdasági előnyeit.
- * Nem várható az exportnövekedés további expanziója (az export magasabb növekedési üteme).

2.2. A fenti aggályok sorra megcáfolhatók. A tények az unió üzleti szférájának érdekelt-ségét bizonyítják a kibővítésben:

- * Az EU cégei az eddigi EU–kelet-közép-európai kapcsolatbővítésből is folyamatosan profitáltak. A legnagyobb exportbővítést (értékben) a német és az osztrák cégek érték el. (1991 és 2000 között exportjuk több mint megnégyszereződött).
- * Ausztria és Németország a kelet-közép-európai országokkal folytatott külkereskedelemben rendszeresen jelentős aktívumot ért el. Magyarország német relációban sikeres kivétel: több mint 3 éve rendszeres, jelentős magyar kiviteli többlet mutatkozik. Azonban ennek jó része a nálunk megtelepült német cégek kiviteléből származik, így ez a német üzleti szféra nyereségét nem csökkenti, hanem növeli.
- * A keleti nyitás növekedési hatását az 1994–1999-es időszakban Ausztriában 2,4%-ra teszik. Ennyi pótlólagos növekedést indukáltak a kelet-közép-európai országokkal kiépített kapcsolatok Ausztriában.
- * A társulás óta az EU-országokban több tízezer új munkahely keletkezett (nettó), a kelet-közép-európai kapcsolatok nyomán. Egyedül Ausztriában ennek hatására nettó 20 ezer új munkahely keletkezett.
- * A Kelet-Közép-Európában is működő unióbéli vállalatok profitabilitása megnőtt a „keleti” kooperáció, illetve beruházások után.
- * A termelés egy részének a kelet-közép-európai térségbe történt kitelepítése révén a gép- és berendezésexport megnőtt, a megmaradó munkahelyek biztosabbá váltak az EU-ban.
- * Kelet-Közép-Európa jelenleg átlagosan 4–4,5%-os GDP-növekedéséből növekedési impulzus származik az EU-országok és üzleti szférájuk számára.
- * A Kelet-Közép-Európában megvalósított termelés az EU-ban is munkahelyeket teremt. Ausztriában a Kelet-Közép-Európában is tevékenykedő osztrák cégek 1990-ben 70.800 főt foglalkoztattak. 1997-ben már 190.400 főt.

3. Mezőgazdasági aggályok és a valóság pozitív tényei

3.1. Az Európai Unióban a leggyakrabban hangoztatott mezőgazdasági aggályok:

- * Az unió mezőgazdasági cégei számára az EU keleti kibővítésével megnő az olcsóbb keleti konkurencia.
- * Az unió termelőinek jövedelme csökkenhet.
- * Az újonnan csatlakozó országok mezőgazdasága túl nagy támogatási igényt támaszt, így a már az Európai Unióban lévők támogatása erodálódhat.

3.2. A valóság tényei:

- * Az EU közös agrárpolitikájának reformjára mindenképpen szükség van. Az ebből fakadó hatások nagyságrendekkel nagyobbak, mint az EU keleti kibővítésének következményei és költségei.
- * A közös agrárpolitika reformjának szükségessége és fő iránya a WTO-ban elfogadott megállapodásokból adódik, és nem a keleti kibővítés következménye.
- * A társulások nyomán Németország és Ausztria agrárkivitele a kelet-közép-európai országokba lényegesen megnőtt, míg importjuk értékben nagyjából szinten maradt. (Az osztrák agrárexport a keleti nyitás óta megkétszereződött). Magyarország a térség egyetlen állandó nettó agrárexportőre, de a társulás óta Magyarország egész kivitel-növekedése az agrárszférán kívüli területeken történt, és az agrártermékek aránya a magyar exportban folyamatosan csökkenő. E téren magyar piacszűrésről a belépés után sem kell tartani, sőt ellenkezőleg, a magyar külkereskedelmi szerkezet nemesedése az európai uniós kiviteli szerkezet irányába halad.
- * Az EU agrárüzleti körei sem a jövedelmek, sem a támogatások terén nem károsodnak az újonnan csatlakozó országok belépésével, mivel az utólag nem indukál ilyen jellegű hatásokat.

4. **Pénzügyi és munkaügyi aggályok, illetve azok cáfolatai**

4.1. Az Európai Unióban a leggyakrabban hangoztatott pénzügyi és munkaügyi aggályok:

- * Az EU-kibővítés megterheli a brüsszeli költségvetést, ezért az üzleti szférára növekvő adóterhek hárulhatnak.
- * A kibővítés nyomán megnőhet a migráció Kelet-Közép-Európából, nőhet a munkanélküliség, és az alacsony képzettségűek áraszthatják el az EU-t.
- * A migráció és a keleti kibővítés nyomást gyakorolhat az elért életszínvonalra.

4.2. A legfontosabb ellenérvek:

A brüsszeli költségvetés GDP-hez viszonyított arányát 1,27%-os szinten befagyasztották, amelyből jelenleg csak 1,13%-ot használnak fel. Ez a kibővítés után sem nő, így a költségrobbanás veszélye semmiképpen nem fenyeget. Valamennyi támogatást a brüsszeli kasszából az EU bevételeiből fizetnek, míg a bővítés nettó hasznának túlnyomó részét az uniós üzleti szféra élvezi, így az mindenképp az unió bővülésének nyertese lesz. Továbbá:

- * Túlzott migráció nem fenyeget, a szakképzetlen, nyelvet nem tudó munkaerő nem talál munkát, ezért nem meglepő, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a migrációban kevésbé vesz részt.
- * Jelenleg is jóval több osztrák polgár (körülbelül 10 ezer fő) dolgozik Magyarországon, mint fordítva.

- * Az unió cégei számára a szakképzett közép-európai munkaerő foglalkoztatásának megnyíló lehetősége előnyös, mivel a legjobban képzett szakemberekből, de egyes területeken a tapasztalt szakmunkásokból is inkább hiány, mint felesleg mutatkozik.
- * A 2000–2030-as időszakban Németország és Ausztria nettó népességcsökkenéssel néz szembe (különösen 2015 után), így távlatban a szakképzett munkaerő importjára lesz szükségük.
- * Az életszínvonal csökkenése az EU-ban semmiképpen sem várható a kibővítés nyomán. Ellenkezőleg, a megnagyobbodó unióban pozitív termelési (méretgazdaságosági) és jóléti (piacbővülésből származó) előnyök várhatók, és ez az Európai Unió üzleti köreit érdekeltté teszi a bővítésben.

5. Németország helyzete az Európai Unióban és érdekeltsége az unió keleti kibővítésében

A német újraegyesítés az európai integráció alapvető erőviszonyait, azaz Németország politikai-hatalmi szerepét, gazdasági helyzetét és európai partnereihez való viszonyát, kereskedelempolitikáját, pénzügyi erejét, finanszírozási lehetőségeit, tehervállaló képességét, valamint egész nemzetközi szerepvállalását döntően befolyásolja.

5.1. Az egyesült Németország az integráció vezető gazdasága, egész Európa legnagyobb termelője és exportőre. Mivel a német egység finanszírozása hatalmas terhekkel jár, az ország pénzügyi ereje, finanszírozási képessége nagymértékben lekötött, ezért az integráció elmélyítését és bővítését racionalizálással kívánja összekötni, a pénzügyi terhek kordában tartása érdekében. Ugyanakkor az ország számára a nemzetközi munka-megosztásba való bekapcsolódás, a világgazdasági nyitottság, az aktív külgazdasági stratégia és politika mindig is elengedhetetlen volt, és még inkább az az újraegyesítés nyomán.

5.2. Németország vezető szerepet játszik Magyarország s a többi visegrádi ország külkereskedelmében. A visegrádi országok nyugat-európai viszonylatú külkereskedelmüknek több mint felét Németországgal bonyolítják le. A magyar és a visegrádi exportőröknek jó hír, hogy a német importkereslet 2001–2002-ben reál értékben mintegy 6%-kal tovább bővül, így piaci keresletben nem lesz hiány.

5.3. A német működőtőke-kivitel motiváló tényezők Németország újraegyesítése óta (is) jelentős tőkekihelyezéshez vezettek, annak dacára, hogy a kelet-német tartományok felzárkóztatása, modernizációja jelentős pénzügyi erőforrásokat igényel. (A megnőtt tőkeigényt nettó tőkeimporttal fedezik.) A termelő tőke számára azonban a fajlagos költségek csökkentése, a racionalizálás és versenyképesség-javítás kényszere tartós indítékot ad a német külföldi közvetlen beruházásoknak.

5.3.1. A német működőtőke-kivitel fontos jellemzője, hogy igen szoros korrelációt mutat az áruexport földrajzi és szerkezeti megoszlásával, ami azt igazolja, hogy a német beruházók egyik fő szempontja az exportpiacok biztosítása, az értékesítési lehetőségek kiszélesítése. A piacszerzés és piacbiztosítás fontosságát jelzi, hogy a német működőtőke-beruházások

összes állományában az 1990-es évek második felében 60% fölé emelkedett a szolgáltató ágazatok részesedése, s e beruházások mintegy 20%-a a kereskedelemben jött létre. Így mindkét terület az export előmozdításának fontos eszközévé vált.

5.3.2. A visegrádi országokba irányuló működőtőke-beruházások másik alapvető indítéka a belföldi fajlagos termelési költségek csökkentése, az olcsóbb külföldi input, a kedvező előállításiköltség-színvonalú országokból származó beszállítások révén. A német vállalatok számára a viszonylag fejlett visegrádi országok környezete növekvő vonzerőt jelentett a termelés egyes fázisainak áttelepítésére, mivel a termelési költségkülönbségek tartós előnyt garantálnak mindkét fél számára. A termelési költségkülönbségek korántsem csak a bérszínvonal különbségén alapulnak, hanem a szakképzett munka, a K+F, az infrastruktúrahasználata, a szállítási költségek együttes figyelembevételén is.

5.3.3. A multinacionális vállalatok külföldi beruházásait gyakran leányvállalataikon keresztül hozzák létre. Így Magyarországon is a MÁTÁV privatizációja előtt a legnagyobb egyedi beruházást megvalósító General Motors szentgotthárdi befektetése német leányvállalaton keresztül jött létre, a statisztikában azonban az amerikai anyavállalat beruházásaként tartják nyilván. Ennek figyelembevételével Magyarországra és a visegrádi térségbe Németországból érkezik a megvalósított külföldi közvetlen beruházások mintegy 30%-a.

5.4. Németország az európai integráció továbbfejlesztését 2000 után ismét fokozott hangsúllyal és aktivitással támogatja, de ezt mindenekelőtt saját gazdaságstratégiai irányvonalának a többi EU-ország részéről való elfogadásához köti, elsősorban a stabilitás és a monetáris politika terén.

5.4.1. Németország az Európai Unió fő nettó finanszírozója. Az EU költségvetéséhez való hozzájárulásért cserébe, érthetően, stabilizációs céljainak elfogadtatására törekszik. Németország befizetései a kilencvenes évek első felében csaknem megduplázódtak, s 1996 óta meghaladták a 24 milliárd ECU-t; az EU-15-ök összesített bruttó hazai termékének 28%-át termeli meg, a befizetések terhére viszont nettó 60%-os arányban viseli; a Brüsszelből folyósított pénzekből csekély hányadban részesül, így nettó fizetői szerepe messze a legnagyobb. (Igaz, nettó fizető Olaszország is, míg az elosztási rendszerek anomáliái miatt a gazdag Dánia, Belgium és Luxemburg nettó haszonélvezők.) Németország nettó finanszírozói szerepe a jövőben is fennmarad, de a pénzügyi támogatás nagyságrendi növelésére nincs kilátás, mivel az egyesülés pénzügyi terhei miatt a német költségvetés pótlólagos terheket nem kíván vállalni, s nem is vállalhat.

5.4.2. Németország a nettó fizető szerepét azért vállalja, mert a közvetett integrációs előnyök, a piacbővülés hatása a német ipar exportlehetőségeit növeli. Emellett a német hozzájárulás megtérül az EU-ban élvezett gazdaságpolitikai-politikai befolyás hasznaként.

5.4.3. Németország politikai sikon feltétlenül a visegrádi országoknak az unióba történő felvételében érdekelt, s a folyamatban Magyarország és Csehország áll az élen a német politika megítélése szerint (a politikai és gazdasági érettség, az intézmények fejlettsége,

a stabilitás foka, a fejlődési perspektívák, a külpolitikai konfliktusmentesség alapján). Ugyanakkor a vezető német politikusok szerint az öt első körös ország együttes felvétele a célszerű (részint bármelyik ország hátrányos kezelésének negatív kihatásai miatt, részint, mivel az új tagok kapcsolatos átszervezéseket, aránymódosításokat ésszerűbb egyszerűre végrehajtani).

5.5. A német politikai érdekviszonyok Magyarország EU-csatlakozásával kapcsolatosan pozitívek, a gazdaságiak viszont ellentmondásosabbak. A gazdasági súlyok és erőviszonyok aszimmetrikusak. Magyarország súlya Németország külkereskedelmében csekély, a visegrádiak jelenlegi együttes súlya is kicsiny. Ez azt jelenti, hogy a magyar külkereskedelem nem okoz különösen érzékeny változásokat a német piacon. Magyarország uniós felvétele a német gazdaságra észrevehető hatást nem gyakorol, emiatt érdemleges globális gazdasági ellenérdek nem merül fel Németországban. Az egyes gazdasági területek, szegmensek érdekviszonyainak elemzése mégis igen fontos, mert jelentős érdekegyeztetések szükségesek.

5.5.1. A kereskedelempolitika és a pénzügyi integráció területén a német politika azzal számol, hogy a magyar integrációs politika a felvételért cserébe a német irányvonalat támogatja majd. Ugyancsak pozitív a német érdekelttség az első körös országok felvételében, mivel Magyarország és a visegrádiak új piacokat jelentenek a német export számára. Ez a hatás a modernizáció és a növekedés megindulásával fel is erősödik, melynek legnagyobb haszonélvezői ismételten a német exportálók. A magyar–német külkereskedelmi mérleg évtizedes időtávon rendszeresen német aktívummal zárult, de 1991–92-ben, 1995-ben, majd 1998 óta magyar többletet mutat. A külkereskedelmi forgalom nagysága Németország számára megfelelő, és növekedése is finanszírozható részükről, így német érdeklődés nem merül fel.

5.5.2. A működőtőke-beruházásoknak az EU-tagság várhatóan igen jelentős impulzust ad, amiben Németország is, Magyarország is érdekelt. A profitrepatriálás a jövőben várhatóan megnő. Magyarország számára elengedhetetlen, hogy ezt növekvő tőkebeáramlás szárnyalja túl, továbbá a profitok belföldi újrabefektetésére kedvező feltételeket teremtsen.

5.6. Összességében, a német álláspontot új tagok európai uniós felvételével kapcsolatosan eddig mindig politikai szempontok határozták meg. Jelenleg az egyensúlyi problémák, az integrációs feszültségek, a belső harmonizáció felgyülemlett nehézségei miatt a gazdasági érdek-ellenérdekviszonyokra fokozott figyelmet kell fordítani. Magyarország felvételét az unióba Németország politikailag egyértelműen, gazdasági téren már feltételekhez kötötten támogatja.

6. Ausztria európai uniós tagságának hatásai a visegrádi országokra és érdekeltsége az unió keleti kibővítésében

6.1. Ausztria 1995 januárjától az Európai Unió tagja lett. Az unió részesedése jelenleg az osztrák exportban 66%, az importban 68%. Ez az arány a következő években várhatóan tovább nő, s különösen az importbeszerzési források térülnek el az EU felé.

6.1.1. Az ország csatlakozásának hatása az ipari termelésben elsősorban az osztrák és a német ipar még erősebb összenövésében nyilvánul meg, az ipari kooperáció és a piacok terén az osztrák–német összefonódás térhódítása megy végbe. A határok teljes megszűnése Ausztria és az EU között az osztrák–német mellett kisebb mértékben az osztrák–olasz kooperációs kapcsolatok fellendülését is eredményezte. Az ipari termékek cseréjében eddig is a szabadkereskedelem érvényesült, de a gazdasági együttműködés (kooperáció, tőkekapcsolatok) terén az egységesülés a számottevő bürokratikus akadályok leépítésével járt.

6.1.2. Ausztriának az EU-hoz való csatlakozása nyomán vállalnia kellett az EU- agrárrendszerének átvételét is. (Néhány részletében 1999-ig ideiglenes különleges kivételek voltak érvényben). Mindenesetre az unió agrártermékeinek beáramlása megnőtt az osztrák élelmiszerpiacra, az osztrák és a nem uniós agrártermékek rovására.

6.2. A magyar–osztrák kereskedelempolitikai együttműködés erősítése elsőrendűen fontos. (Az osztrákok jóval nagyobb mértékben használják ki a magyar agrárpiac lehetőségeit, mint fordítva. Az osztrák élelmiszerek egyre nagyobb arányban szerepelnek a magyar élelmiszer kiskereskedelemben, míg a magyar agrártermékek piaci jelenlétének növekedése Ausztriában nem tapasztalható.) A gazdasági kapcsolatok további fejlesztése is attól függ, hogy a fő résztvevők, a kis- és középvállalatok számára mennyire lehet leépíteni a kapcsolatteremtés és -fenntartás bürokratikus, valutáris és hitelakadályait, bizonytalanságait. A magyar–osztrák áruforgalom gyors növekedése szükségessé tenné a Nyugat-Magyarország és Burgenland közti infrastruktúra jobb kapcsolódását, az utak kiszélesítését, a közös határátkelőhelyek átbocsátó képességének növelését. Ez ügyben sürgősen további közös projektekre és az EU-finanszírozás mozgósítására lenne szükség, amelyhez a külgazdasági diplomácia jelentősen hozzájárulhatna.

6.2.1. Az EU-csatlakozás megerősítette Ausztria EU-orientáltságát. Ugyanakkor Ausztria és a közép-kelet-európai országok számára a közöttük meglévő kereskedelmi, kooperációs és *joint venture*-kapcsolatok mégiscsak igen fontosak. Magyarország számára Ausztria a második legnagyobb kereskedelmi és kooperációs partner. Magyarország Ausztria keleti külkereskedelmében az első helyen áll.

6.3. Ausztriának az EU keleti kibővítésével kapcsolatos érdekviszonyai sokban hasonlítanak Németországhoz, néhány ponton azonban markáns sajátosságokat, különbségeket is találunk. Politikai, biztonsági, gazdasági téren egyaránt érdekelt az EU keleti kibővítésében, sőt kis ország lévén, mindhárom terület hatványozottan érinti.

6.3.1. A politikai érdekelttség fő eleme, alapja az, hogy Ausztriát már a közép-európai rendszerváltás igen kedvezően érintette: a nyugati világ peremállamából az újra összekapcsolódó Közép-Európa egyik központjává vált. Politikai szempontból (is) fontos, hogy Ausztria továbbépítse azokat a pilléreket, kihasználja azokat a lehetőségeket, amelyeket a rendszerváltó országok már megnyitottak, s amelyek Ausztria politikai súlyát, szerepét jelentősen felértékeltek. Politikai téren tehát Ausztria súlyának további növekedésével jár az EU keleti kibővítése. Az osztrák kormány és az osztrák politika mértékadó körei pozitíven viszonyulnak a keleti kibővítéshez. Regionális szinten azonban, főleg Burgenlandban, aggódnak a kibővítés következményeitől, és szeretnék elodázní azt. (Az osztrák közvélemény egy része is a korábbinál jóval kritikusabban értékeli a külső hatásokat, de ez az Európai Unióval szemben is megnyilvánul.)

6.3.3. Biztonsági szempontból a keleti kibővítéssel Ausztria kap a legtöbbet, mivel neki van relatíve a leghosszabb „keleti” határa, így a visegrádi országok és Szlovénia belépésével a tehermentesítő és biztonsaéerősítő nyereség az EU-országok közül neki a legértékesebb.

6.3.3. A politikusok nyilatkozataiban és a tájékoztató eszközök állásfoglalásaiban gazdasági kérdésekben hangzott el a legtöbb fenntartás a keleti kibővítés kapcsán (a fő ellenérdekek a munkavállalással szemben, a szolgáltatások terén az építőipari szolgáltatások importjával és a tranzitfuvarozással szemben erősek), ám időközben a vezető gazdaságkutatók, köztük hangsúlyosan a bécsi WIFO (Gazdaságkutató Intézet) elemzései (is) bebizonyították, hogy Ausztria gazdaságilag is nyertese lesz az első körös csatlakozó országok belépésének. A befizetések és a várható haszon eredőjét tekintve az integrációs nyitás pozitív, a várható befizetési terhet a piacbővítésből származó haszon meghaladja. Ausztriának a kereskedelebővítésből származó legnagyobb haszna magyar, cseh és szlovén viszonylatban várható. Az áruforgalmon kívüli kapcsolatok érdekétnyezői is azt erősítik meg, hogy Ausztria elsősorban szomszédai, Magyarország, Csehország és Szlovénia EU-csatlakozásában érdekelt. (A csatlakozás első körébe tartozónak tekintik az osztrák politikusok, gazdaságpolitikusok és elemző szakértők az említett országokon kívül Észtországot és Lengyelországot is.)

6.4. Az Európai Unió határának elkerülése az osztrák határtól fizikailag, infrastrukturálisan összekapcsolja az országokat. Az unió keleti kibővítésének egyik legfontosabb következménye az lesz, hogy Ausztria egy igen fejlődőképes, jelentős tartalékokkal és potenciállal rendelkező térség egyik centruma szerepét töltheti be.

6.4.1. Az integrációs hatások közül a kereskedelem bővülése a legfontosabb. Ausztria számára eddig is rendkívül fontos volt a visegrádi országok piaca, köztük elsősorban Magyarorszáé és Csehorszáé. Magyarország az osztrák kivétel ötödik legnagyobb piaca Németország, Olaszország, Svájc és Franciaország után, megelőzve Hollandiát, Nagy-Britanniát és az USA-t, és az osztrák keleti piacok között az élen áll. Ráadásul az osztrák–magyar külkereskedelem szerkezetében mindkét oldalon kedvező tendenciák mutatkoznak. A magyar exportban folyamatosan nő a feldolgozott termékek aránya,

csökken a piacérzékeny cikkeké, így csökkenhetnek a magyar export behatolásával szembeni osztrák aggályok is.

6.4.2. A tőkeáramlás most is, a keleti kibővítés után pedig méginkább az egyik fő érdekeltégi tényező mindkét oldalon. Az osztrák tőke kivételnek több mint egyharmada irányul a visegrádi országokba. A piac nagyságát, felvevőképességét, bővülését tekintve, a termelési költségviszonyok szolid alapot nyújtanak a további tőke kivételre, noha ennek bővülési üteme magasabb szinten várhatóan csökken. A földrajzi közelség a szerves beszállítói kapcsolatok kiépülésének tartós impulzust adnak. A termelési tényezőárak és költségek eltérése jóideig fennmarad a keleti kibővítés után is, így e motivációval tartósan számolni lehet.

6.4.3. A regionális, strukturális és területfejlesztési impulzusok is pozitív érdekközösséget teremtenek a kibővítésre. Az Interreg I és II. programok, a keleti határövezetek különberuházási programja keretében az EU olyan osztrák fejlesztéseket támogat, amelyeket Ausztria a szomszédos országokkal közösen valósít meg. E regionális finanszírozásban az unió pénzügyi részesedése a projektekből egyharmad, kétharmadot pedig nemzeti finanszírozásból fedeznek.

* * * * *